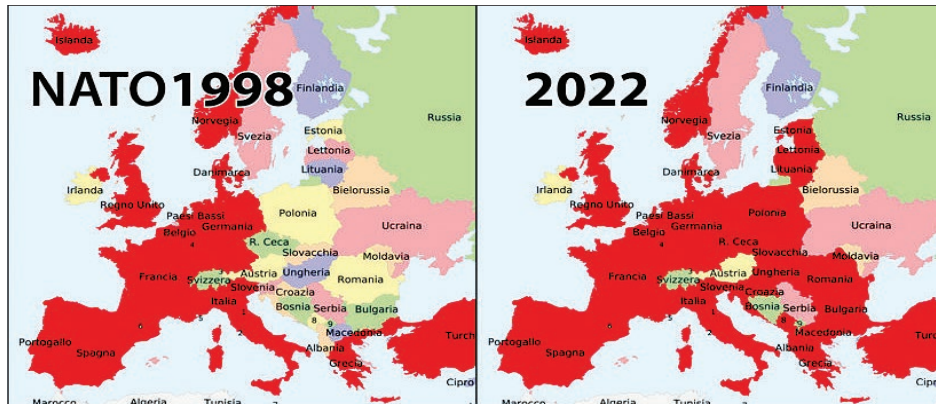

Σκόρπιες σκέψεις για έναν διασκορπισμένο ευρωπαϊκό κόσμο

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
Σουφλέρης

Σ' αυτόν λοιπόν τον καιρό του φέματος και της φθοράς, της προπαγάνδας και της προδοσίας, το να προσθέσει κανείς λίγες ακόμη σκέψεις, λίγες ακόμη σκόρπιες σκέψεις ενός κοινού ανθρώπου έχει νόημα; Ή θα καθούν και αυτές μέσα στον ωκεανό της πληροφορίας που ταυτόχρονα είναι το έλος της γνώσης; Νομίζω λοιπόν ότι η δικαιολογία βρίσκεται στην εικόνα των πεσμένων φύλλων των δέντρων: άπειρα σε αριθμό και πολύ ασήμαντα το καθένα ως μονάδα, όμως συνθέτουν το καρποφόρο χώμα που θα θρέψει νέα δέντρα και καρπούς. Ευελπιστώντας και οι δικές μου σκόρπιες σκέψεις να είναι σαν τα σκόρπια φύλλα των δέντρων, προχωράμε...

Πριν από λίγες ημέρες, έπειτα από παραίτηση του καρδιακού φίλου και συναρθρογράφου Δημ. Δ. Τριανταφυλλόπουλου (στις φιλόξενες σελίδες της «**κυριακάτικης δημοκρατίας**») παρακολούθησα, σε μία παρουσίαση και συζήτηση που οργανώθηκε από την Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου, τον ενδιαφέροντα προβληματισμό γύρω από την πορεία και τη θέση της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας εν όψει του διεξαγόμενου πολέμου μεταξύ ομόδοξων εν πολλοίς και σχεδόν αδελφικών εθνικά κράτων. Τα συμπεράσματα ήταν -νομίζω- στενόχωρα εν γένει, γιατί θεωρήθηκε ότι η Ρωσική Εκκλησία είναι κυρίως ταυτισμένη με το κράτος, δεν έχει κάνει παρέμβαση και δεν έχει πάρει θέση κατά του πολέμου και γιατί ακόμη θεωρείται ότι η θεολογία στη σημερινή Ρωσία πάσχει και δεν έχει σοβαρούς εργαζόμενους που να εμπλουτίζουν τον λόγο και τις θέσεις της. Βέβαια, στο τελευταίο δεν μπορώ παρά να πω εν τάξει: Τι αξία έχουν οι θεολογίες, όταν ακόμη υπάρχουν οι άγιοι στον εκκλησιαστικό μας χώρο; Και πρόσφατοι άγιοι, άλλοι εκπληκτικά μορφωμένοι, όπως ο ιατρός Αγ. Λουκάς, αρχιεπ. Συμφερουπόλεως και Κριμαίας, ο Αγ. Σιλουανός ο Αγιορείτης ή οι πρόσφατοι δικοί μας.

Όλα αυτά μου δημιούργησαν κάποια ερωτήματα και αναζητήσεις, σκεπτόμενος σε μεγάλο βαθμό και τα καθ' ημάς, αλλά ίσως και άλλων γειτονικών λαών μας τα πεπραγμένα: Αλήθεια, πότε και πόσο οι Ορθόδοξες Εκκλησίες κατόρθωσαν να λειτουργούν μακριά από εθνοκεντρισμούς και να πραγματώνουν το «μία, αγία και καθολική εκκλησία»; Πότε και πόσο στάθηκαν συμπαράστατες του λαού τους και όχι αρωγοί των διάφορων κρατικών μορφωμάτων με τα οποία συμβίωναν; Και για να μιλήσω λίγο παραπάνω για τη δική μας, την Ελλαδική Εκκλησία, πόσο έχει σταθεί στο πλευρό του ελληνικού λαού στους δύσκολους καιρούς που ζούμε; Πόσο έχει σπριζέει την αγωνία και τις δυσκολίες του, πόσο τον έχει βοηθήσει να πορευτεί μέσα στις καταιγίδες και τις θύελλες της φτωχοποίησης και της ενοχοποίησής του (περί των Μνημονίων και της δήθεν τεμπελιάς των Ελλήνων και του σπάταλου τρόπου ζωής των); Πόσο τον βοήθησε να κρατηθεί στον δρόμο του Γολγοθά, όταν αποδεχόταν ακόμη και τη σιωπή των καμπανών στις ιερότερες μέρες του χρόνου; Ή τι εργαλεία θεολογικά τού προσέφερε για να μπορέσει να αντιμετωπίσει την ιερότητα του σώματός του μπροστά στις συνεχείς προσβο-

λές και αμφισβητήσεις, στο όνομα πολιτικών και μεθόδων εν όψει δήθεν μεγάλης ανάγκης, κινδύνου και προστασίας υπέρτερων αγαθών, όπως η λεγόμενη δημόσια υγεία;

Αλήθεια, μείζον αγαθό για τον άνθρωπο είναι η υγεία ή ακόμη και αυτή η ζωή; Δεν είναι η ελευθερία και η αξιοπρέπεια τα ανώτερα όλων των αγαθών; Και τότε γιατί τιμούμε τους μάρτυρες που έδωσαν όχι την υγεία αλλά την ίδια τη ζωή τους για να καρποφορήσει ο Λόγος του Κυρίου ή για να μείνουν ελεύθεροι άνθρωποι και λαοί ή για να ξανακερδίσουν την ελευθερία τους κατακτημένοι και δούλοι;

Γιατί αγωνίσθηκαν και πότισαν με το αίμα τους Έλληνες το Έπος της Αλβανίας, την Επανάσταση του 1821, τους αγώνες της Εθνικής Αντίστασης, τους αγώνες για δημοκρατία κόντρα σε δικτατορίες και ψευδοδημοκρατικές περιόδους και εκφράσεις του σύγχρονου ιστορικού βίου μας; Και επειδή έναυσμα σε τούτες τις σκόρπιες σκέψεις είναι ο ρωσικός κόσμος, ποιος μπορεί να ξεχάσει τον Μεγάλο Πατριωτικό Πόλεμο της τότε Σοβιετικής Ένωσης που έδωσε το μεγάλο κτύπημα στις δυνάμεις του ναζισμού και του σκότους που σκέπαζε την Ευρώπη μόλις τρεις γενιές πίσω;

Πέρα όμως από τα ερωτήματα για τη δική μας Εκκλησία: Είναι αυτή η πρώτη φορά που βλέπουμε πόλεμο μεταξύ ομόδοξων και μάλιστα ορθόδοξων λαών;

Γιατί για χριστιανικούς λαούς που πολεμούν μεταξύ τους και για χριστιανικούς λαούς που αιματοκυλούν σύμπασα την πλάση περριπτό να μιλήσουμε. Οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι του 20ού αι. ανάμεσα σε χριστιανούς έγιναν, τον 19ο αι. οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι ανάμεσα σε χριστιανούς έγιναν, ο Εκατονταετής Πόλεμος το ίδιο, αλλά, ακόμη παλαιότερα, οι κατά του μουσουλμανισμού εκστρατείες, του λεγόμενου χριστιανικού κόσμου, στην καταστροφή του χριστιανικότερου πολιτισμού του Μεσαίωνα οδήγησαν (το 1204 την πρώτη Αλωση της Πόλης μας τη χάρισαν οι Σταυροφόροι). Αλλά και μεταξύ ορθόδοξων λαών δεν είχαμε τους αιματηρούς πολέμους μεταξύ Ελλήνων, Βουλγάρων, Σέρβων, Ρουμάνων (Β' Βαλκανικός Πόλεμος); Ή ακόμη ίσως χειρότερα, πιο επώδυνη και βασανιστική δεν ήταν η βουλγαρική κατοχή στις περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο;

Ουδέν λοιπόν καινόν υπό τον ήλιον! Φυσικά, ο πόλεμος είναι άσχημο πράγμα, φρικτό, τρομακτικό, απευκαίριο. Χειρότερο όμως και από τον πόλεμο είναι να είσαι σκλάβος, να ζεις χωρίς ελευθερία και αξιοπρέπεια, χωρίς δικαιώματα και προοπτικές που να δίνουν νόημα και ελπίδα στη ζωή σου. Γι' αυτό και ενώ είναι τόσο φρικτός, γίνεται ο χώρος του ηρωισμού, γίνεται ο τόπος των μεγαλειωδών θυσιών και ακόμη και όταν καθολικά και ειλικρινά ευχόμαστε για την ειρήνη, ταυτόχρονα, εάν είμαστε σώφρονες, δεν ξεκινούμε το «πόλεμος πατήρ πάντων». Αυτός που μας απασχολεί τους τελευταίους δύο μήνες ως άλλο ένα θέαμα, αφενός, και ως πηγή τρομοκράτησης, αφετέρου, μοιάζει όντως να έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Και ως εκ τούτου γίνεται ακόμη πιο δύσκολο να αντιληφθούμε τα διακυβεύμα-

τα, αλλά και να κάνουμε κάποιες προβλέψεις για το μέλλον. Κάποια όμως πράγματα έχουν ήδη διαφανεί και για κάποια άλλα μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα.

Πρόκειται για μεγάλη σύγκρουση, γιατί τα μέρη που στην ουσία πολεμούν είναι τα δύο κομμάτια του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αφενός, το δυτικό προτεσταντικό και ρωμαιοκαθολικό, ηθικιστικό και αποχριστιανισμένο τμήμα των λεγόμενων προηγμένων χωρών του κόσμου. Αυτή είναι η Δύση. Και, αφετέρου, το ανατολικό ορθόδοξο και εν πολλοίς σλαβικό τμήμα, μονίμως ανερχόμενο και μονίμως ενστερνιζόμενο τις δυτικές αξίες, αλλά πάντα ακολουθώντας έναν έτερο δρόμο και μία άλλη ψυχοσύνθεση. Μίσος και αγάπη, επιθυμία και απέχθεια συνδέουν και χωρίζουν τα δύο αυτά τμήματα του ίδιου (κατά βάθος) πολιτισμού, του ευρωπαϊκού. Γιατί την Ευρώπη την έχουν εξίσου κτίσει ο Σαίξπηρ και ο Πούσκιν, ο Σταντάλ και ο Τολστόι, ο Πικάσο και ο Μάλεβιτς, η Γαλλική Επανάσταση και η Οκτωβριανή Επανάσταση και όλοι οι ...ισμοί.

Τώρα, και επειδή κατά την άποψή μου το δυτικό κομμάτι εν όψει της επικείμενης και προίοσας παρακλής του, αφού στραγγίσει κάθε γωνιά του πλανήτη που την αποικιοκρατία, αφού στέγνωσε κάθε πόρο με τον καταναλωτισμό, αφού δημιούργησε το τερατώδες καπιταλιστικό-κομμουνιστικό μόρφωμα της Κίνας, λυσοωδώς, αγωνίζεται κόντρα στο έτερο κομμάτι, αυτό του ανατολικού ευρωπαϊκού κόσμου, του τόσο οικείου αλλά και τόσο ξένου, για λόγους που δύσκολα μπορούν σε λίγες γραμμές να αναφερθούν, λόγους όμως που έχουν να κάνουν με το τεράστιο βάθος που κουβαλάει η ανθρώπινη ψυχή και μαζί οι πολιτισμοί που χτίζονται πάνω της. Και το άλλο κομμάτι, το ανατολικό, φυσικά μακριά κείμενο από το να είναι πολύ καλύτερο ηθικά και ουσιαστικά, όμως ευρισκόμενο σε αγωνιώδη θέση για την προάσπιση κατά βάθος μιας ιδιοπροσωπίας του, το ίδιο λυσοωδώς αμύνεται επιπρόσθετο, όπως θα έκανε καθένας που θα βρισκόταν στριμωγμένος στη γωνία, ακόμη και εάν αυτή είναι μία πλανητική γωνία.

Δεν μπορώ να φαντασθώ την εξέλιξη αυτής της διαπάλης. Δεν μπορώ να ξέρω τι θα είναι για το καλό του κόσμου. Ή, μάλλον, αυτό το τελευταίο νομίζω ότι μπορώ να το προτείνω.

Πιστεύω ότι για τον λεγόμενο ευρωπαϊκό πολιτισμό πρέπει να παύσει αυτή η φρικώδης πάλη ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή. Πρέπει αντί της πάλης να βρεθεί ο δρόμος για τη συζυγία των δύο κόσμων. Τότε θα ανθήσουν και οι δύο, αλλά και το νέο που θα δημιουργηθεί από αυτή τη ζεύξη, κατά το πρότυπο και κατά την ουσία του μυστηρίου του γάμου, όπως αυτός γίνεται αντιληπτός στην ορθόδοξη χριστιανική θεολογία. Και τότε θα μπορούμε και εμείς και τα εκ δυσμών και εξ ανατολών αδέρφια μας της Ευρώπης να δώσουμε ένα καλό μέλλον για τον κόσμο συνολικά.

Στην περίοδο κατά την οποία η Τουρκία, ο «ιδανικός μεσολαβητής» - μέλος του NATO που διατηρεί στενούς δεσμούς με τη Μόσχα και το Κίεβο, προσπάθησε να δικαιολογήσει με τις άκαρπες ειρηνευτικές πρωτοβουλίες τη στάση της, η οποία αποτελεί οιασδήποτε «ειρηνευτικές» μελλοντικές επιχειρήσεις, ο Τούρκος πρόεδρος προσκάλεσε για συζητήσεις τον Έλληνα πρωθυπουργό στο ιστορικό ανάκτορο Βαχντετίν, κατοικία των διαδόχων του σουλτάνου και στα έσοχα ακόμη έτη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με θαυμάσιους κήπους και πανοραμική θέα στον Βόσπορο, στην περιοχή Ουσκουντάρ (Σκούταρι, άλλοτε Χρυσόπολις). Η τουρκική πλευρά ύστερα από τη συνάντηση του κ. Ερντογάν με τον Έλληνα πρωθυπουργό ανακοίνωσε πως, με κατεύθυνση την εξομάλυνση εθνικών θεμάτων που κατά καιρούς «ανεβάζουν» επικίνδυνα την ένταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, «πεποίθηση του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν είναι ότι μπορεί να υπάρξει πρόοδος στα ζητήματα που υπάρχουν, όπως τα προβλήματα του Αιγαίου, οι μειονότητες, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και η λαθρομετανάστευση».

Προ της επίσκεψής του στο ανάκτορο του Τούρκου προέδρου, ο Έλληνας πρωθυπουργός παρέστη (σημειολογικά) στον εορτασμό της Κυριακής της Ορθοδοξίας στο πλευρό του Οικουμενικού Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίου.

Ο κ. Βαρθολομαίος εξήρε, με την ευκαιρία, τη σθεναρή αντίσταση του ουκρανικού λαού στον εισβολέα: «Απευθύνουμε έκκληση για άμεση κατάπαυση του πυρός. Η βία και ο πόλεμος δημιουργούν περιπλοκότερα προβλήματα. Πρέπει να τερματιστεί ο πόλεμος. Ο χάρτης των Ηνωμένων Εθνών απαγορεύει ρητώς τη χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις και δεσμεύει όλα τα μέλη του οργανισμού να ρυθμίζουν τις διαφορές τους με ειρηνικά μέσα» τόνισε.

Τα ευχολόγια και τις ρητορείες, τις τουρκικές ειρηνευτικές προσπάθειες και ευγενείς προσκλήσεις σε επίσημα γεύματα με θέα τον Βόσπορο διέκοψαν οι νέοι βομβαρδισμοί στην Ουκρανία, οι πρόσφατες εορταστικές προκλήσεις των Τούρκων και η κλιμάκωση της έντασης στο Αιγαίο.

Ο Έλληνας πρωθυπουργός και ο κ. Ερντογάν είχαν συμφωνήσει, προκειμένου να οικοδομήσουν μέτρα αμοιβαίας εμπιστοσύνης, νέα ελληνοτουρκική συνάντηση στα τέλη Απριλίου (2022), ώστε η πολύτιμη βιομηχανία της Ελλάδος να προσφέρει τις πολυπόθητες υπηρεσίες της στο ταμείο της χώρας, την ανοχή των εταίρων, οι οποίοι, ασφαλώς, σπεύδουν να υποστηρίξουν τα δίκαια του ουκρανικού λαού, όπως έσπευσαν να επιλύσουν το πρόβλημα της Κύπρου ή της οριστικής εξεύρεσης λύσης ως προς την ονομασία της πΓΔΜ και για τη χρήση ή μη του όρου Μακεδονία.

Προκλήσεις και προσβολές που παρασύρει η δίνη των θλιβερών εξελίξεων ενός πολέμου στο κέντρο της Ευρώπης, μιας νέας ανθρωπιστικής κρίσης σε έναν κόσμο πολιτισμού και ανάπτυξης, μιας ενεργειακής κρίσης αποκαλύπτουν ένα κενό, μια ένδειξη, που είχαν αποχαινώσει η ασφάλεια της συνεχούς ευμάρειας, η αδιαφορία και οι χρηματιστηριακές υποσχέσεις μιας γενιάς τεχνολογικά άπληστης.

Προσβολές και προκλήσεις, κακοί οιωνοί ενός κόσμου αδιάστατου, που, στην αδο-

Ενας ιός αφάνισε τις ασφάλειες ενός κόσμου που αποκοίμισαν οι βεβαιότητες μιας έωλης ανάπτυξης και άκριτης υιοθέτησης αλλότριων προτύπων